

Nr 38*Utlåtande i anledning av motioner om åtgärder för skydd åt vissa
hemmamarknadsindustrier, m. m.*

Bankoutskottet behandlar i detta utlåtande i ett sammanhang dels de likalydande motionerna I: 184 av herr Gösta Jacobsson m. fl. och II: 240 av herr Magnusson i Borås m. fl., vari hemställes att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att temporärt inom ramen för GATT och EFTA restriktioner måtte vidtagas i fråga om licensgivningen av importen från låglöneländer som föranleder sådana marknadsstörningar att fortbeståndet av eljest livskraftiga svenska industrigrenar och sysselsättningen äventyras, att en begränsning av importkontingenterna för dylika länder vidtages där så befinns möjligt, samt att andra möjliga temporära åtgärder på tullområdet till skydd för hotade industrigrenar och deras arbetskraft måtte komma till stånd;

dels de likalydande motionerna I: 655 av herr Torsten Andersson och II: 844 av herr Persson i Heden, vari hemställes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att Kungl. Maj:t för begränsning av den ökade importen av textil- och konfektionsvaror låter införa importkvotering av dessa produkter samt medverkar till att försvaret upphandlar sina förnödenheter i företag som har sin tillverkning inom landet.

Kommerskollegium har efter remiss avgivit yttrande till utskottet över motionerna och därvid bifogat en promemoria rörande begränsningar på det handelspolitiska området som följd av Sveriges internationella förpliktelser. Innehållet i denna promemoria återges nedan i ett särskilt avsnitt.

På uppdrag av handelsdepartementet har kommerskollegium gjort en samlad översyn av utvecklingen i fråga om importen av konfektionsvaror från s. k. lågprisländer. Utredningen, som avslutades i början av april 1968, har bl. a. omfattat en varumässigt detaljerad analys av importutvecklingen, en redogörelse för produktions- och exportutveckling samt en belysning av strukturförhållandena inom industrin, allt redovisat i särskilda översikter och promemorior med utförliga statistiska bilagor. En sammanfattning av utredningens resultat, inklusive vad kommerskollegium föreslagit i anledning därav, återfinnes nedan.

Motionerna

I motionerna I: 184 och II: 240 redogörs inledningsvis för innehållet i och behandlingen av motsvarande motioner år 1967. Motionärerna uttalar där-
1 — Bihang till riksdagens protokoll 1968. 8 saml. Nr 38

efter att de är klart medvetna om att den liberala handelspolitik som Sverige under en följd av år tillämpat har varit till gagn för landet. Denna politik måste emellertid, säger de, anpassas efter de aktuella förhållandena och får ej drivas mer extremt än i andra länder.

Härefter konstateras att situationen för de berörda industriernas vidkommande avsevärt förvärrats sedan våren 1967. Importen från låglöneländerna av bl. a. textilier, skodon och möbler hotar nu, anför motionärerna, att svämma över alla bräddar, och allt svårare sysselsättningsproblem uppstår. Allt flera grenar av den svenska hemmamarknadsindustrin säges ligga i farozonen. Särskilt pekats härvidlag på ylleindustrin och konfektionsindustrin. De alltmer påtagliga marknadsstörningar som inträtt bedöms leda till fortsatta driftsnedläggelser som på längre sikt kan äventyra landets beredskap.

Motionärerna framhåller att de är medvetna om att vårt lands handlingsutrymme på det handelspolitiska fältet är mycket begränsat till följd av våra engagemang i GATT och EFTA. Enligt motionärernas mening bör emellertid möjliga åtgärder — varpå exempel lämnas — snarast vidtagas till skydd för den svenska hemmamarknadsindustrin. Avslutningsvis anföres att Sveriges anslutning till EEC synes ligga i vida fältet och att EFTA förlorat i värde genom devalveringarna i Storbritannien, Danmark och Finland.

Motionerna I: 655 och II: 844 har likaledes sin utgångspunkt i de driftsinskränkningar och företagsnedläggelser som förekommit inom textil- och konfektionsindustrin. Lågrprisimportens roll i detta sammanhang betonas. Särskilt understryker motionärerna utvecklingens negativa verkningar från beredskapssynpunkt. De påtalar också att staten vid olika tillfällen för försvarets räkning inköpt förnödenheter inom det textila området på sådant sätt att det bidragit till att öka sysselsättningskrisen i vårt land. Detta säges strida mot den i 15 § upphandlingskungörelsen lämnade föreskriften att av de anbud som kommer i fråga det anbud skall antagas, »vilket med beaktande av samtliga omständigheter är att anse såsom för staten förmånligast».

Tidigare behandling av de i motionerna väckta frågorna

Motioner av väsentligen samma innebörd som de nu föreliggande motionerna I: 184 och II: 240 har tidigare väckts vid 1967 års riksdag. I sitt utlåtande däröver återgav bankoutskottet (utl. 1967: 31) en utförlig redogörelse för svensk handelspolitik m. m. som lämnats av kommerskollegium i dess yttrande över motionerna. Vidare redogjordes för gällande bestämmelser rörande importlicenser och för de debatter som förekommit i andra kammaren den 16 februari och den 2 mars 1967 i anledning av enkla frågor beträffande begränsning av textilvaruimporten. Förutom från kommerskollegium förelåg remissyttranden från Sveriges industriförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Landsorganisationen i Sverige, Sveriges grossistför-

bund och Kooperativa förbundet. De organisationer som företrädde producentintressen hade ställt sig relativt positiva till importbegränsande åtgärder i enlighet med motionärernas förslag, medan däremot de som företrädde handels- och konsumentintressen intog en klart avvisande hållning.

Utskottet framhöll att den svenska handelspolitiken under senare år i överensstämmelse med den internationella utvecklingen hade inriktats på att fördelarna av en rationell arbetsfördelning mellan olika länder skulle tillvaratas i ökad utsträckning. Allmän enighet tycktes råda om att en sådan politik var lämplig. Utskottet sade sig inte ha blivit övertygat om att den import som berördes i motionerna borde värderas så negativt som där skett. Avgörande för en bedömning av situationen från samhällsekonomisk synpunkt måste bli hur de genom den ökade importen frigjorda produktionsresurserna användes och i vilken mån en ökad omställningshastighet kunde sägas medföra ekonomiska förluster som inte kompenseras genom ökad avkastning efter skedda strukturförändringar. De omställningsproblem som kunde uppstå i samband med en friare handel över gränserna finge man söka råda bot på genom en aktiv arbetsmarknadspolitik och andra trygghetsbefrämjande insatser. Utskottet, som inte ville påfordra mera omfattande restriktioner gentemot import från de av motionärerna åsyftade länderna, framhöll dels att handelspolitiken gentemot dessa länder utformades under näringslivets medverkan, dels att tillfälliga åtgärder i av motionärerna föreslagen riktning inte av de ansvariga instanserna bedömts som under alla förhållanden uteslutna.

Två av högerpartiets företrädare i utskottet påyrkade i en reservation importrestriktioner och förhandlingar i huvudsaklig överensstämmelse med motionärernas förslag. Riksdagen biföll emellertid utskottets hemställan att motionerna inte skulle föranleda någon åtgärd.

Frågan om försvarets materielbeställningar utomlands och dessas samband med sysselsättningsläget inom den svenska textil- och konfektionsindustrin behandlades i riksdagens båda kamrar den 1 februari 1968 (se resp. kammars prot. nr 5, s. 8 ff.), då chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Andersson, besvarade fem enkla frågor i ämnet. I svaren och statsrådets ytterligare inlägg framhölls bl. a. följande. I enlighet med upphandlingskungörelsen får statliga myndigheter vid prövning av anbud om varuleverans ta hänsyn endast till affärsmässigt betingade förhållanden. Fråga om att gå ifrån en rent affärsmässig bedömning i ett upphandlingsärende måste underställas Kungl. Maj:t. Någon framställning av detta slag hade dittills inte gjorts. Vid avgörandet av en sådan fråga måste Kungl. Maj:t ta hänsyn även till handelspolitiska faktorer. Med hänsyn till sysselsättningen i de norra delarna av landet hade Kungl. Maj:t föreskrivet om visst samrådsförfarande mellan överbefälhavaren, försvarets centrala förvaltningsmyndigheter och arbetsmarknadsstyrelsen. Förutom samråd vid ordinarie upphandling förekom

att arbetsmarknadsstyrelsen tog initiativ till särskild upphandling för att hålla upp sysselsättningen eller ge arbetsförmedlingsorganen behövligt rådrum. En särskilt påtalad beställning av sömnad av uniformer hos ett svenskt företag i Portugal för drygt 800 000 kr. bedömdes ha påverkat beslut om friställning av arbetskraft i Sverige endast i ringa grad. Motsvarande svenska företags anbud hade legat över 50 procent högre. Försvarets intendenturverks upphandling av konfektionsvaror och väv skedde emellertid huvudsakligen inom landet. Upphandlingen utom landet hade under budgetåret 1966/67 begränsat sig till 7 procent av det totala beloppet. För budgetåret 1967/68 kunde motsvarande procenttal möjligen komma att stiga till 10.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Lange, besvarade den 16 maj 1968 i andra kammaren en interpellation av herr Persson i Heden (cp) angående principerna för import av textil- och konfektionsvaror och en enkel fråga av herr Gustafsson i Borås (fp) om vilka åtgärder regeringen ämnade vidta i anledning av de svåra förhållanden som rådde för textil- och konfektionsindustrin i vårt land, speciellt i Sjuhäradsbygden.

I svaret påpekades att den konkurrens som föranleddes av s. k. lågprisimport till en början legat huvudsakligen på textilindustrin men på senare tid i allt större utsträckning flyttats över till konfektionsindustrin. Att konfektionstillverkning kunde bedrivas av lågavlönad arbetskraft med relativt små investeringar och intensivt utnyttjande av kapitalinsatser vore inte enbart beklagligt; bl. a. nämndes den pristryckande effekten. Det framhölls också att importökningen delvis betingades av att svenska företagare etablerat sig i låglöneländer eller inlett produktionssamarbete med tillverkare där.

På längre sikt sades statliga skyddsåtgärder inte kunna påräknas. Under en tid hade emellertid den svenska textilindustrin åtnjutit ett högre tullskydd än övrig industri. Andrummet hade utnyttjats för strukturrationalisering samt för anpassning av produkter och marknadsinriktning. EFTA:s tillkomst hade gynnsamt påverkat exporten.

Därefter redogjordes för de förutsättningar under vilka handelspolitiska skyddsåtgärder kunde tillgripas. Särskilt berördes den uppgörelse som 1967 träffades med Sydkorea. Situationer kunde, framhöll statsrådet, uppkomma som gjorde det berättigat med tillfälliga avsteg från Sveriges handelspolitiska linje. Beredskapssynpunkten talade för att vår textil- och konfektionsindustri inte kunde tillåtas minska hur som helst. Statliga beställningar till en kostnad av ca 20 milj. kr. hade utlagts av beredskapsskäl. Frågan om omfattningen av den textil- och konfektionsindustri som behövs av sådana skäl undersöktes av överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap. Vidare hänvisades till annat verkställt eller planerat utredningsarbete och till de kontakter som tagits med vissa länder för att temporärt minska trycket på marknaden. Erforderliga åtgärder borde, framhölls avslutningsvis, utformas som positivt produktionsstödjande snarare än konkurrensskyddande.

Kommerskollegii översyn av den s. k. lågprisimporten på konfektionsvaru- området

Vissa delar av konfektionsindustrin har under hela 1960-talet varit utsatt för en stark importkonkurrens. Konkurrensen har ingalunda enbart härrört från s. k. lågprisländer. De framväxande marknadsbildningarna i Europa har förändrat importvillkoren. Förändringarna i handelsmönstret kan klart avläsas i statistiken. Bildandet av EFTA och därmed tillkomsten av den tullfria nordiska marknaden har skapat nya möjligheter för exporten. En ökad internationalisering har skett och denna utveckling har underbyggts av den mer föränderliga efterfrågan av nya produkter, moder och kvaliteter som skapas av en växande och köpkraftig konsumtion.

Konfektionsindustrin är ingen enhetlig industri. Den karakteriseras av ett mycket omfattande och variationsrikt sortiment. Konkurrensen har icke vid alla tidpunkter varit lika markant för skilda produkter. Utan tvivel har dock importen från lågprisländerna skapat särskilda problem. Det är också klart att den verkan som denna import får blir allt större med en stigande andel av totalimporten för de olika sortimenten, en verkan som förstärks när importen tar en betydande andel av tillförseln på marknaden. För vissa, ofta mer standardbetonade artiklar har denna andel blivit betydande.

Import, export, produktion och antal sysselsatta år 1967

Importen av konfektionsvaror, varvid i utredningen avses kläder, ej av trikå (kapitel 61 i tulltaxan), hade under 1967 ett värde av 390 milj. kr. (1966: 286 milj. kr.), och exportvärdet var 163 milj. kr. (1966: 132 milj. kr.). För andra konfektionerade varor (kapitel 62, bl. a. sängkläder) — vilka dock ej närmare behandlas i utredningen — var under 1967 importvärdet 86 milj. kr. och exportvärdet 23 milj. kr.

Några uppgifter om produktionsvärdet för 1967 föreligger inte. År 1966 var hela konfektionsindustrins saluvärde 1 730 milj. kr. (1965: 1 746 milj. kr.). Kvantitativt föreligger emellertid uppgifter om produktionsutvecklingen under 1967 i statistiska centralbyråns korttidsstatistik. Enligt denna ökade produktionen inom hela konfektionsindustrin under 1967 med två procent i antal plagg räknat jämfört med 1966. Under 1966 var ökningen en procent. Vad gäller antalet anställda inom konfektionsindustrin föreligger fullständiga uppgifter senast för år 1965. Totala antalet anställda var detta år ca 40 800, varav 77 procent var kvinnor. Av arbetarpersonalen — totalt 34 400 — utgjorde kvinnorna 84 procent.

Importen 1959—1967

Införseln av konfektionsvaror hade under 1959 ett värde av drygt 90 milj. kr., varav 18 milj. kr. eller 19 procent kom från s. k. lågprisländer (varmed här avses Portugal, Hongkong, Jugoslavien, Sydkorea, Formosa, Macao, 1* — *Bihang till riksdagens protokoll 1968. 8 saml. Nr 38*

Japan, Kina och Östeuropa). Under 1967 hade importen ökat till 390 milj. kr., varav 140 milj. kr. eller 36 procent kom från lågprisländerna. Ser man enbart på utvecklingen under år 1967 ökade importen av konfektionsvaror med 104 milj. kr. eller med drygt 36 procent. Av denna importökning kom 57 milj. kr. från lågprisländerna.

Räknat i antal plagg blir lågprisländernas andel betydligt större och varierande för olika sortiment. Så uppgick exempelvis lågprisländernas importandel till följande procentsiffror, nämligen för skjortor 91, för blusar 81, för kostymer 78, för damjackor 65, för herrbyxor 61 och för kavajer 57 procent. Av de konfektionsvaror som i större utsträckning importeras från lågprisländer är den kvantitativa importandelen minst för bysthållare samt dräkter och klänningar, för vilka andelen är 36 procent.

Importen från Portugal, Jugoslavien och Hongkong

Av importen från lågprisländerna kommer större delen från Portugal, Hongkong och Jugoslavien. Av den totala lågprisimporten under 1967 — 140 milj. kr. — kom således icke mindre än 123 milj. kr. från dessa tre länder (i fortsättningen av praktiska skäl benämnda »de tre»). Det sistnämnda beloppet utgjorde drygt 31 procent av totalimporten 1967. Bland »de tre» — och bland samtliga lågprisländer — lämnade Hongkong det största bidraget till importen, därefter Portugal och Jugoslavien. Införseln från dessa tre länder hade under 1967 ett värde av respektive 63, 31 och 28 milj. kr. Motsvarande värden 1966 var respektive 41, 17 och 11 milj. kr., utgörande knappt 25 procent av totalimporten.

Särskilt framträdande är utvecklingen beträffande *Portugal*. Från detta land förekom över huvud taget ingen import 1959 och så sent som 1961 var värdet av importen därifrån endast några hundra tusen kronor. Denna utveckling beror till större delen på den etablering av svenska konfektionsföretag som ägt rum i detta EFTA-land under senare år. Enligt uppgift är för närvarande ett tiotal svenska företag med sammanlagt ca 2 000 personer etablerade i Portugal.

Även importen från *Jugoslavien* har utvecklats kraftigt särskilt under senare år. Från 1965 till 1967 fördubblades sålunda införseln från detta land till 28 milj. kr. Importen utgöres till större delen av tyngre herrkonfektion, framför allt kostymer, kavajer och byxor. Av en totalimport detta år om 211 000 kostymer till ett värde av 18 milj. kr. kom 139 000 kostymer till ett värde av 10 milj. kr. från Jugoslavien. Det bör då framhållas att i totalimporten ingår 22 000 barnplagg från Hongkong till ett medelpris av 12 kr./st. Bortser man från denna import blir Jugoslaviens leverantörställning än mer dominerande. Även vad gäller Jugoslavien har importutvecklingen till stor del sin förklaring i direkta svenska engagemang. Svenska företag har här icke upprättat egna industrier, men de har engagerat sig i produktionen ge-

nom att ställa det svenska måttssystemet till förfogande ävensom svenska tekniker och formgivare.

Vad gäller *Hongkong* förekommer såvitt bekant inga svenska engagemang liknande dem i Portugal och Jugoslavien. *Hongkong* är i detta avseende ett mer »traditionellt» lågprisland. Importen utgöres huvudsakligen av lättare konfektion. Tre sortiment hade under 1967 ett importvärde av vardera omkring 10 milj. kr., nämligen jackor o. d., herrbyxor och skjortor. Sortimentsmässigt är importen från *Hongkong* i huvudsak av samma karaktär, d. v. s. lättare konfektion, som importen från Portugal, under det att Jugoslavien huvudsakligen exporterar tyngre konfektion till Sverige. Mellan *Hongkong* och Portugal kan alltså sägas föreligga en direkt lågpriskonkurrens på den svenska marknaden. Den svenska konfektionsindustrin har sökt möta konkurrensen från *Hongkong* bl. a. genom etablering i Portugal. Ser man till fiberslaget i importen från *Hongkong* utgöres denna till ca 60 procent av bomull. Av återstoden torde en stor del kunna hänföras till med bomull konkurrerande syntetfibrer. Den stora bomullsandelen i *Hongkong*s export har medfört att flertalet västländer använt sig av bomullstextilavtalet för att ingå begränsningsöverenskommelser. Dessa förhållanden kan ha bidragit till det under senare år väsentligt ökade importtrycket på Sverige.

Exporten 1959—1967

År 1959 hade den svenska exporten av konfektionsvaror ett värde av 25 milj. kr. Importvärdet var detta år drygt 90 milj. kr. År 1967 hade exporten nått ett värde av 163 milj. kr., medan importvärdet detta år var 390 milj. kr. Exportens utveckling har alltså varit gynnsam såväl i absoluta tal som relativt i förhållande till importen. Konfektionsexporten utgöres till större delen av modeinriktade plagg i högre och dyrare kvaliteter. Exportökningen blir därför mindre i antal plagg räknat än värdemässigt. Därmed minskas också dess sysselsättningskapande effekt.

Beträffande länderfördelningen gäller att 72 procent av exporten år 1959 gick till EFTA, varav 52 procent till Norden och 8 procent till Storbritannien. År 1967 var exportandelen för EFTA-länderna 85 procent, varav för Norden 64 och för Storbritannien 14 procent. Exportandelen till EEC minskade däremot under denna tid från 20 till 10 procent men ökade dock värdemässigt från 5 till 17 milj. kr. under hela perioden, trots en betydande nedgång under 1967. Att den europeiska marknadsintegrationen haft och har en stark inverkan på denna export framgår — förutom av ovan relaterade uppgifter — också av det förhållandet att exportökningen varit särskilt stark på EFTA under de båda senaste åren liksom också minskningen i exportandelen till EEC-länderna.

Sortimentsmässigt utgjordes exporten under 1967 till ungefär lika delar

av herr- och damkonfektion. Vad gäller fibersammansättningen utgjordes exporten under 1967 till ca 35 procent av kläder tillverkade av ull och till ca 25 procent av kläder tillverkade av bomull. En ungefär lika stor andel utgjordes av syntetiskt fibermaterial.

Produktion och tillförsel

Som nämnts inledningsvis ökade den svenska konfektionsindustrin sin produktion i plagg räknat under 1967 med två procent och under 1966 med en procent, trots en kraftigt ökad import särskilt under 1967. Oaktat en gynnsam export resulterade utvecklingen av allt att döma i en övertillförsel.

Den svenska produktionens andel av tillförseln minskade under åren 1965—1967 för samtliga huvudgrupper utom för korsetter, gördlar och bysthållare. Vad gäller de olika huvudgrupperna är produktionens andel i tillförseln lägst för herrunderkläder (i huvudsak skjortor) — ca 40 procent. Importandelen är också högst för denna grupp, i vilken lågprisländernas andel är betydande. Beträffande övriga huvudgrupper, för vilka fullständig statistik kunnat sammanställas, är den svenska produktionens andel fortfarande hög, för herröverkläder sålunda ca 75 procent 1967 och för damöverkläder ca 82 procent. Andelen har emellertid gått ned kontinuerligt under senare tid och särskilt under förra året. För vissa slags plagg är den svenska produktionens andel emellertid betydligt lägre.

Av följande utdrag av det material som gäller produktions- och tillförselutvecklingen för konfektionsplagg framgår dels lågprisländernas procentuella andel av den kvantitativa tillförseln (produktion + import — export), dels lågprisländernas procentuella andel av den kvantitativa totalimporten för ett antal sortimentsgrupper.

	Lågprisländernas andel i % av tillförseln			Lågprisländernas andel i % av totalimporten		
	1965	1966	1967	1965	1966	1967
Jackor etc. för män	10	14	25	41	44	54
Kostymer	4	6	13	54	62	78
Herrbyxor	15	17	24	49	57	61
Skjortor (alla slag)	35	43	57	84	89	91
Dräkter och klänningar	10	5	11	48	22	36
Blusar	29	38	46	65	77	81
Bysthållare	21	16	21	41	29	36

Importen från lågprisländerna vad gäller ovanstående sortimentsgrupper kommer nästan helt från »de tre».

Det aktuella läget för konfektionsindustrin

För närvarande kännetecknas läget inom delar av konfektionsindustrin av en betydande oro. Importkonkurrensen från s. k. lågprisländer har ökat

och börjat göra sig kännbar på ett vidare varuområde än tidigare. Orderläget är vikande, särskilt vad gäller hemmamarknaden, och man befarar minskad produktion och sysselsättning under andra halvåret i år. Detta gäller i första hand boråsområdet, där ca $\frac{1}{3}$ av den svenska konfektionsindustrin är lokaliserad. Antalet anställda inom konfektionsindustrin — liksom inom hela textil- och sömnadsindustrin — har minskat relativt kraftigt under senare år. Inom hela textil- och sömnadsindustrin var antalet anställda under åren 1964—1966 följande:

	vid företagen	därtill hemarbetare
1964	91 700	10 800
1965	87 000	10 300
1966	79 300	..

Inom klädtillverkningen — med ca 36 600 anställda år 1961 — synes antalet anställda ha minskat med ca 2 800 under perioden 1961—1964 och med ca 3 500 under perioden 1964—1966. För tiden efter 1966 indikerar tillgängliga uppgifter att ytterligare ca 1 500 personer inom klädtillverkningen torde ha friställts under 1967, varjämte för tiden januari—mars i år har utfärdats varsel om nedläggningar o. d. berörande ca 700 personer inom konfektionsindustrin.

Vad gäller importen under innevarande år indikerar hittills tillgängliga uppgifter en fortsatt importökning från »de tre», från vilka importen successivt ökade under 1967. Detta framgår av följande uppgifter ur handelsstatistiken för januari—februari i år jämförda med motsvarande uppgifter för 1967.

Import (milj. kr.) av konfektionsvaror (kap. 61)

	Totalt	därav från »de tre»	Portugal	därav från Jugoslavien	Hongkong
Jan.—febr. 1967	52,1	14,0	3,5	1,8	8,7
Jan.—febr. 1968	68,0	24,6	6,2	5,9	12,5

Även exporten av konfektionsvaror har ökat, från 26 milj. kr. under januari—februari 1967 till 27,5 milj. kr. under samma tid i år.

Slutsatser och förslag

Konfektionsindustrin har mött den ovan beskrivna utvecklingen med olika åtgärder. En rationalisering med en ökad produktivitet som följd har uppenbarligen ägt rum. En anpassning av produktvalet har fått ske. Samarbete med utländska företag har upptagits och etablering i utlandet med sortimentsuppdelning har i ett flertal fall skett. En målmedveten och i

många fall mycket framgångsrik satsning på export har vidtagits. Härigenom har industrin trots en minskad andel på den växande inhemska marknaden totalt sett kunnat öka sin produktion, ehuru på senare år i en obetydlig utsträckning. Under det senaste året har emellertid konkurrensläget skärpts, för vissa sortiment i mycket snabb takt. Värdemässigt har importen ökat med nära 40 procent och kvantitetsmässigt med nära 50 procent. Detta har ej kunnat motverkas av en samtidigt gynnsam utveckling för exporten, som ju alltfort ligger på en avsevärt lägre nivå. Siffrorna för 1967 pekar på en övertillförsel på den svenska marknaden med stigande lager som följd. Tillgängliga uppgifter pekar på en försämring i orderingången från hemmamarknaden för den svenska industrin. En fortsatt importstegring synes sannolik.

Det är svårt att utan mer ingående undersökningar bedöma de möjligheter som kan stå till buds för industrin att med olika åtgärder möta denna snabbt stigande konkurrens från lågprisländerna. Kollegium föreslår därför att en särskild branschutredning tillsättes för en allsidig analys och bedömning av textil- och konfektionsindustrins konkurrensförutsättningar och utvecklingsmöjligheter på sikt. Härjämte finner kollegium det angeläget att diskussioner upptages med Hongkong och Jugoslavien för dryftande av de speciella problemen i handeln med dessa länder.

Begränsningar på det handelspolitiska området som följd av Sveriges internationella förpliktelser

Följande av kommerskollegium meddelade översikt över Sveriges internationella förpliktelser på det handelspolitiska området utgår främst från de relationer som gäller i förhållande till länderna Hongkong, Jugoslavien, Portugal och Sydkorea. Översikten är begränsad till ett studium av de åtgärder vid gränsen, d. v. s. främst tullar (inkl. antidumpingtullar) och kvantitativa restriktioner som kan påkallas som följd av en starkt ökad och som skadlig ansedd lågprisimport. I förhållandet mellan Sverige och samtliga ifrågavarande länder gäller på det handelspolitiska området reglerna i det allmänna tull- och handelsavtalet (GATT). Förhållandet mellan Sverige och Portugal regleras härjämte av EFTA-konventionen. För handeln mellan Sverige och Jugoslavien samt mellan Sverige och Sydkorea gäller slutligen — vid sidan om GATT-avtalet — bilaterala avtal.

Åtgärder inom ramen för GATT

Tullar

Reglerna om sänkning och bindning av tullar i medlemsländerna är ett av de väsentligaste medlen för att uppnå GATT-avtalets syfte. Enligt dessa regler föreligger inte något generellt förbud mot tullhöjningar på non-

diskriminativ basis; först i och med att ett land i en förhandling utfäster sig att inte höja en tull eller annan gentemot importen diskriminerande avgift på en viss vara utöver en viss angiven nivå inträder en begränsning i handlingsfriheten. Sådana inom GATT gjorda åtaganden blir i princip gällande gentemot alla avtalsslutande parter (enligt non-diskriminationsprincipen). Jämlikt artikel XXVIII i avtalet kan en given bindning dock återtagas. Detta kan för närvarande ske varje treårsperiod genom förhandling och överenskommelse med det land med vilket förhandling därom ursprungligen genomfördes och med varje annat land, som bedöms ha ställning som huvudleverantör, samt i samråd med varje annat land, som bedöms ha ett väsentligt intresse i saken. Sådana förhandlingar och överenskommelser skall innefatta kompensation med avseende på andra varor. Om överenskommelse icke kan nås mellan parterna inom viss tid har det land, med vilket förhandlingen ursprungligen genomfördes, huvudleverantörlandet och land med väsentligt intresse rätt att återta likvärdiga medgivanden, som givits det land som vill göra återtagandet. Reglerna för omförhandlingar är föremål för diskussioner inom GATT i ljuset av den nyligen genomförda Kennedy-ronden.

Även under löpande treårsperiod finns under vissa omständigheter möjligheter att bryta gjorda åtaganden beträffande tullar. Reglerna härom, vilka i huvudsak återfinns i avtalets artiklar VI (antidumpingtullar) och XIX (escape-clause), är relativt detaljerade både med avseende på de kriterier som skall vara uppfyllda för att en åtgärd skall få vidtagas och med hänsyn till proceduren i varje särskilt fall.

I det nyligen tillkomna kap. IV i GATT (det s. k. u-landskapet) har industriländerna åtagit sig att i största möjliga utsträckning avstå från att införa eller öka tullar på produkter, som är eller kan bli av särskilt intresse för u-ländernas export. Bestämmelsen behöver inte iakttas i sådana fall då det föreligger tvingande skäl som gör det omöjligt att uppfylla åtagandet.

Antidumpingtullar

Tullar avsedda att uppväga eller hindra egentlig dumping benämnes antidumpingtullar. Innebörden av GATT-bestämmelserna härom är i stort följande. Antidumpingtullar får icke uttagas till högre belopp än dumpingmarginalen, d. v. s. i regel skillnaden mellan exportpriset och hemmamarknadspriset i exportlandet. Vid bedömande av huruvida dumping föreligger (*priskriteriet*) skall vederbörlig hänsyn tagas till olikheter i försäljningsvillkor, olikheter i beskattning samt andra olikheter som påverkar prisernas jämförbarhet.

Med utjämningstullar avses tullar som lägges på i importlandet för att motväga verkan av subvention i exportlandet. De får icke utgå med högre belopp än den uppskattade premie eller subvention, som befunnits utgå i ursprungs- eller exportlandet, direkt eller indirekt, för tillverkning, produk-

tion eller export av en vara, inbegripet särskild subvention för transport av varan.

Som en viktig begränsning av rätten att begagna antidumping- och utjämningsstullar är vidare föreskrivet, att dylika tullar får användas endast under förutsättning att dumpingen eller subventioneringen förorsakar eller hotar att förorsaka väsentlig skada på en befintlig inhemsk industri eller avsevärt försenar upprättandet av en inhemsk industri (*skadekriteriet*).

Beträffande varor för vilka importlandet bundit tullen vid viss nivå medför åtagandet i princip ett ovillkorligt hinder mot uttagande av högre tull. För att ge GATT-länderna möjlighet att inskrida mot dumping beträffande varor av detta slag har i avtalet uttryckligen föreskrivits att gjorda koncessioner icke skall utgöra hinder för uttagande av antidumping- och utjämningsstullar i överensstämmelse med artikel VI. Rätten att pålägga antidumping- och utjämningsstullar är således av särskild betydelse när fråga är om varuslag, beträffande vilka importlandet inte har fria händer i tullhänseende på grund av att förekommande tullkoncessioner minskar möjligheten att motverka dumping genom höjning av den vanliga tullen. GATT-stadgans bestämmelser i artikel VI ger möjlighet att förstärka gränsskyddet på så sätt att endast den dumpade varan drabbas. Reglerna är nämligen konstruerade så att de icke skall tillämpas på det reguljära varuutbytet. Det är icke det låga exportpriset i sig som medger uttagande av antidumpingtull, utan både pris- och skadekriteriet måste vara uppfyllt.

Tillämpningen av antidumpingtullar

Inom Kennedy-ronden uppnåddes en överenskommelse om tillämpningen av artikel VI (antidumpingkod). På grundval av GATT-bestämmelserna regleras i koden hur dumping skall fastställas, hur en uppkommen skada skall bedömas, proceduren vid undersökningar i dumpingfrågor, påläggandet av antidumpingtull, särskilda regler för skada mot ett tredje land, regler för u-länder samt konsultationer och internationella åtgärder.

Dumping anses sålunda föreligga om en vara säljs för export till ett pris under sitt normala värde, d. v. s. billigare än den säljs för konsumtion i exportlandet. Säljs varan via ett annat land skall prisjämförelsen i första hand ske med detta land. Jämförelsen kan dock också ske med priset i ursprungslandet. Finns det inte något hemmamarknadspris för liknande varor i exportlandet kan jämförelsen ske med ett representativt pris för export till annat land eller med produktionskostnaden. Vid jämförelser av denna typ skall de berörda myndigheterna ta hänsyn till de olika kostnadsfaktorer som rimligen bör belasta varan och också till normal vinstmarginal. Priser skall jämföras vid samma stadium i marknadsföringsprocessen, och olika kostnadselement som påverkar priset bör beaktas.

Vid undersökningar som syftar till att fastställa skada till följd av dumping bör myndigheterna i importlandet först och främst övertyga sig om att

den eventuella effekten verkligen har sin grund i dumpingen. Dumpingeffekten skall därför vägas mot alla andra faktorer som är ägnade att påverka en viss industri i negativ riktning. Skadan skall bedömas också med hänsyn till industrins omsättning, marknadsandel, vinst, prispolitik, exportmöjligheter, sysselsättning, volymen av importen till dumpingpriser o. s. v., liksom också till konkurrensförhållanden vis à vis andra producenter i landet, efterfrågeutveckling och liknande faktorer som påverkar avsättningsmöjligheterna för industrin. Med industri förstås därvid all slags produktion, sålunda även jordbruk, och vid jämförelser skall hela den berörda produktionen i landet av samma varor beaktas, inte bara för enstaka företag. Jämförelser kan dock ske med utgångspunkt i läget inom endast en del av ett land, om transportförhållanden och sådana faktorer medför att landet i realiteten är delat i flera skilda marknadsområden.

Antidumpingkoden innehåller även regler för tillvägagångssättet vid utredningar om dumping, publicering m. m. En undersökning kan normalt tas upp på begäran av den industri som utsatts för skada. Myndigheterna själva kan också ta upp en undersökning men då endast om det föreligger klara tecken både på dumping och på därav orsakad skada. Vid undersökningen skall både priskriteriet och skadekriteriet beaktas samtidigt.

Tullen skall vara icke-diskriminerande, d. v. s. den skall tas ut på all import som befins vara dumpad. I det fall endast en eller ett fåtal exportörer försäljer varan till dumpingpris kan tullen dock läggas på import endast från dessa leverantörer eller på all import från det eller de länder som dumpar. Antidumpingtullen får heller inte vara högre än dumpingmarginalen, d. v. s. skillnaden mellan importpriset och varans »normala värde». Om för mycket tull tas ut måste därefter överskottet genast lämnas tillbaka till importören. Detta är av särskilt stor betydelse om ett s. k. basprissystem används, d. v. s. om prisjämförelser sker med utgångspunkt i ett i en författning angivet baspris som antas utgöra varans »normala värde». Ett sådant system tillämpas i Sverige i fråga om antidumpingtullen på vätesuperoxid.

Provisoriska åtgärder kan få vidtas endast i de fall då myndigheterna är övertygade om att läget motiverar åtgärder i avvaktan på fullständig utredning. Åtgärderna bör då inte förbli i kraft längre än absolut nödvändigt. De skall därför inte få gälla mer än tre månader eller i undantagsfall sex månader. Åtgärderna får normalt inte heller ges tillbakaverkande kraft.

Nödfallsåtgärder

Enligt artikel XIX i GATT-avtalet kan tullen under vissa omständigheter få höjas utöver en bunden nivå utan omförhandling. Härför krävs att importen ökat i sådan grad att allvarlig skada för inhemska producenter uppkommer eller hotar att uppkomma. De tullar eller tullhöjningar som kan

införas med stöd därav måste tillämpas non-diskriminatoriskt och kan således ej enbart riktas mot exempelvis lågprisimport från ett eller ett fåtal länder.

Kvantitativa restriktioner

GATT:s regler om kvantitativa restriktioner återfinns i artiklarna XI—XV. Enligt artikel XI är kvantitativa restriktioner principiellt förbjudna. Vissa allmänna undantag föreligger dock. Detta gäller bl. a. importföreskrifter sammanhängande med kvalitetskontroll o. d., vissa allmänna undantag för tillgodoseende av skyddet för människors, djurs och växters liv eller hälsa samt undantag med hänsyn till vissa säkerhetsintressen.

Betydligt viktigare från handelns synpunkt än de nu uppräknade undantagen är föreskriften att part har rätt att tillgripa importrestriktioner till skydd för sin betalningsbalans (artikel XII). Avtalsslutande part må sålunda i syfte att skydda sin yttre finansiella ställning och sin betalningsbalans utnyttja restriktioner för sin import. Restriktionerna skall icke ha större räckvidd än vad som erfordras för att förhindra en allvarlig nedgång i valutareserven eller, om denna är mycket liten, för att uppnå en rimlig ökning därav.

De restriktioner som tillämpas med stöd av GATT:s artikel XII må drabba importen av olika varor på så sätt att företräde lämnas importen av mer nödvändiga varor. Däremot får restriktionerna icke tillämpas diskriminerande (artikel XIII) i större utsträckning än vad som är medgivet för motsvarande restriktioner för betalningssidan enligt stadgan för valutafonden. Beträffande länder (bl. a. Sverige) som upphört att åberopa artikel XIV i fondstadgan och sålunda infört konvertibilitet i sina löpande betalningar torde detta innebära att diskriminerande tillämpning av restriktioner icke är medgiven. Bestämmelserna om nödfallsåtgärder till skydd för betalningsbalansen kan i nuvarande läge inte åberopas av Sverige.

Som tidigare antytts erbjuder GATT-reglerna även möjligheter att bryta gjorda koncessioner i vissa fall då marknadsstörning föreligger. Detta kan enligt artikel XIX ske med tillämpande av kvantitativa restriktioner. Artikeln ger sålunda rätt till nödfallsåtgärder i fall då en vara importeras i sådana kvantiteter att allvarlig skada för inhemska producenter uppkommer eller hotar att uppkomma. I dylika fall har ett land rätt att frånträda sitt medgivande i den utsträckning och under den tid som erfordras för att förebygga eller avhjälpa skadan. Någon förhandlingsrätt stadgas ej för berörda parter, men de parter som har ett väsentligt intresse såsom exportörer skall beredas tillfälle till samråd med den part som vill återta sitt medgivande. Liksom i artikel XXVIII ges de drabbade parterna rätt att frånträda likvärdiga medgivanden därest överenskommelser ej kan nås.

Möjligheter till andra undantag (waivers, bilaterala avtal etc.)

Som framgår av det ovanstående är de undantag som, vad beträffar kriterier, procedur etc., i detalj är reglerade i GATT-avtalet svåra att tillämpa i praktiken. Detta gäller i särskilt hög grad den enda åtgärd som får tillämpas diskriminatoriskt, nämligen antidumpingtullar. Det får därför anses naturligt att man sökt sig fram på andra vägar för att milda de problem som lågprisimporten har skapat i många länder. Några av de vanligast förekommande sätten härför diskuteras i det följande från generella utgångspunkter och mot bakgrunden av GATT-avtalet.

Det stora utbudet av *bomullstextilier* från lågprisländerna har lett till att man sökt en speciell lösning för dessa varor.

Beträffande marknadsstörande import av bomullsvaror, såväl garner som vävnader, trikå och konfektion, ges sålunda inom ramen för GATT:s bomullstextilavtal vissa möjligheter att begränsa importen.

Ändamålet med avtalet var ursprungligen att hjälpa i första hand u-länderna men även Japan att efter hand få allt större avsättning på världsmarknaden för sådana bomullstextilier som de kunde framställa på konkurrenskraftiga villkor. En förutsättning var emellertid att handeln utvecklades på sådant sätt att den inte resulterade i marknadsstörningar i avnämländerna. Detta avspeglas i långtidsavtalet. Å ena sidan åtar sig flertalet deltagande länder, vilka fortfarande tillämpar importrestriktioner på bomullstextilier, att efter hand avveckla dessa genom successivt ökande importkvoter, medan å andra sidan en procedur tillämpas som möjliggör införandet av nya restriktioner på enskilda produkter om importen därav förorsakar allvarliga marknadsstörningar. Även andra undantag finns från det förstnämnda åtagandet. Vidare stadgas att inget hindrar ett importland från att ingå speciella överenskommelser med vissa länder under förutsättning att överenskommelsen inte strider mot de grundläggande principerna i långtidsavtalet. Härutöver kan begränsande åtgärder få vidtagas beträffande import av andra textilvaror för det fall importen sker såsom en substitution från exportlandets sida av en tidigare export av bomullsvaror. Importreglerande åtgärder enligt bomullstextilavtalet skall begränsas till enbart det land varifrån den marknadsstörande importen kommer.

Jämlikt artikel XXV föreligger möjlighet för ett enskilt land att efter särskild ansökan medges befrielse från åtagande som eljest föreligger enligt GATT-avtalet (*waiver*). Förutsättningen härför är dock att beslut därom fattas med en majoritet av två tredjedelar av de avgivna rösterna och att denna majoritet omfattar mer än hälften av parterna.

Härutöver har det i praktiken visat sig möjligt att *bilateralt* överenskomma om inskränkningar i de förmåner som eljest enligt GATT tillkommer avtalsslutande parter.

Ett flertal länder — och även Sverige — har med ett antal länder speciella

avtal vari GATT-avtalets regler om marknadsstörande import, förbud mot kvantitativa restriktioner etc. har satts ur kraft eller givits särskilt innehåll. Sådana avtal har inte ansetts oförenliga med GATT-avtalet så länge de inte rör andra avtalsslutande parter väsentliga intressen. Artiklarna XXII och XXIII i avtalet reglerar huvudprinciperna för samråd mellan avtalsslutande parter.

Åtgärder inom ramen för EFTA-konventionen

Tillämpandet av tullar, avgifter och kvantitativa restriktioner i handeln med industriprodukter mellan EFTA-länderna är enligt konventionen i princip förbjudet. De i sammanhanget relevanta undantagen från denna huvudregel är följande:

1. artikel 5: 1—3 (angående åtgärder för att motverka *snedvridning* av handeln),
2. artikel 19 (angående tillämpning av kvantitativa restriktioner vid fall av *betalningsbalanssvårigheter*),
3. artikel 20 (angående åtgärder vid svårigheter inom *särskilda sektorer*),
4. artikel 17 (angående åtgärder mot *dumpad och subventionerad import*).

Enligt *artikel 5* äger rådet fatta sådana beslut som är nödvändiga för att komma till rätta med orsakerna till en snedvridning genom att ändra ursprungsreglerna eller genom andra åtgärder som det anser lämpliga. Snedvridning av handel anses föreligga när importen av en viss vara från ett EFTA-land ökar på grund av tullsänkningen inom ramen för EFTA och på grund av att tullarna på ingående råvaror och halvfabrikat i exportlandet är väsentligt lägre än motsvarande tullar i importlandet samt att importökningen förorsakar eller skulle kunna förorsaka allvarlig skada för produktion som bedrivs i importlandet. I särskilt brådskande fall kan en medlemsstat hänskjuta frågan till rådet, som har att fatta beslut så fort som möjligt och i allmänhet — på grund av utformningen av bearbetningsreglerna — inom en månad.

Reglerna i artikel 5 om snedvridning av handeln synes mera sällan kunna tillämpas i fråga om handeln med textil- och konfektionsvaror mellan medlemsstaterna.

Enligt *artikel 19* må medlemsland för att skydda sin betalningsbalans införa kvantitativa importrestriktioner. En hänvisning göres till EFTAländernas övriga internationella förpliktelser, varmed främst förstås förpliktelser inom ramen för GATT och IMF. Andra åtgärder än importrestriktioner är ej medgivna. Vissa bestämmelser gäller beträffande den procedur m. m. som länderna härvid har att iakttaga.

Enligt *artikel 20* kan en medlemsstat under vissa omständigheter genom kvantitativa restriktioner i viss utsträckning begränsa importen eller vidta

andra åtgärder som rådet kan medge vid fall av »svårigheter inom särskilda sektorer». Sådana svårigheter anses föreligga om inom en medlemsstats område en påtaglig ökning av arbetslösheten uppstår inom en särskild sektor av industrin eller inom ett särskilt geografiskt område till följd av en betydande minskning i den inhemska efterfrågan på en i medlemsstaten producerad vara och denna minskning i efterfrågan beror på en ökad import från andra medlemsstaters område till följd av den gradvisa avvecklingen av tullar, avgifter och kvantitativa restriktioner i enlighet med EFTA-reglerna. Vid tillämpningen av åtgärder för att komma till rätta med svårigheter inom särskilda sektorer skall lika behandling ges åt importen från alla EFTA-länder. Innan restriktioner införes skall rådet om möjligt under rättas. Rådet må genom majoritetsbeslut avge rekommendationer ägnade att mildra de skadliga verkningarna av åtgärderna eller att hjälpa berörda medlemsstat att övervinna svårigheterna.

Bestämmelserna om nödfallsåtgärder till följd av sektorssvårigheter gäller formellt endast under övergångsperioden, d. v. s. fram till år 1970. Före denna tidpunkt må rådet besluta att nödfallsåtgärder av denna karaktär skall kunna tillämpas även för tiden därefter.

Enligt *artikel 17* skall ingen bestämmelse i EFTA-konventionen hindra en medlemsstat att vidta sådana åtgärder mot dumpad och subventionerad import som är förenliga med dess övriga internationella förpliktelser. Detta innebär att EFTA-konventionen icke lägger hinder i vägen för en tillämpning av GATT:s antidumpingregler även mot EFTA-länder.

Bilaterala arrangemang

Sedan *Jugoslavien* numera är fullvärdig medlem i GATT regleras handeln mellan Sverige och Jugoslavien av GATT-avtalet. Vid sidan härav gäller ett bilateralt avtal mellan de båda länderna.

Grundläggande betydelse har det bilaterala avtal fått som upprättades mellan de båda länderna år 1947. Detta avtal gäller alltså med vissa jämkningar, vidtagna enligt protokoll den 21 juni 1962. Den 22 juni 1967 gjordes ett tillägg i avtalet, vilket innebär att protokollet automatiskt förlänges varje år såvida uppsägning ej sker. Protokollet äger för närvarande giltighet, eftersom någon uppsägning ej ägt rum.

Innehållet i det nu gällande bilaterala avtalet är i stort att de båda länderna tillförsäkrar varandra samma behandling och liberaliseringsgrad som importen från förutvarande medlemmar av OEEC åtnjuter. De i förevarande sammanhang relevanta bestämmelserna är intagna i punkten 5 i avtalet, som har följande lydelse.

5. Därest någon väsentlig ändring skulle inträda, som ogynnsamt påverkade handeln mellan de båda länderna, skola de båda regeringarna inleda överläggningar, på sätt som förutskickats i paragraf VI i handelsavtalet

av 1947, i syfte att trygga handelns fortbestånd på högsta möjliga nivå och, om så erfordras, fastställa kontingenter för deliberaliserade varuslag.

Enligt artikel VI i 1947 års handelsavtal skall man utse en blandad kommission för att följa tillämpningen av handelsavtalet. Den skall sammanträda på begäran av endera parten.

Vid sidan av GATT-avtalet gäller i handeln mellan Sverige och *Sydkorea* en bilateral överenskommelse, enligt vilken — vid fall av marknadsstörning — de två länderna omedelbart skall inleda förhandlingar i syfte att finna en ömsesidigt tillfredsställande lösning. Om detta inte kan uppnås inom rimlig tid må kvantitativa importbegränsningar tillämpas i sådan utsträckning och för sådan tid som kan erfordras för att hindra eller avhjälpa skadan. I kritiska lägen må restriktioner införas provisoriskt även innan förhandlingar inletts.

Bestämmelser och praxis rörande importlicenser

En redogörelse för systemet med importlicenser lämnades i utskottets utlåtande 1967 nr 31. I korthet meddelas här följande.

Enligt kungl. kungörelse den 14 mars 1947 (SFS nr 82; tryckt i ändrad lydelse i SFS 1960: 656, därefter ändrad genom SFS 1961: 368) må inte med mindre tillstånd därtill (importlicens) meddelas av behörig myndighet införsel till riket äga rum av andra varuslag än sådana som finns upptagna i en vid kungörelsen fogad frilista (d. v. s. främst tryckta skrifter). Vid beviljande av importlicens må föreskrivas särskilda villkor för att licensen skall gälla. Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t och enligt grunder som Kungl. Maj:t fastställer äger licensmyndigheten inom det område som omfattas av dess befogenhet medge att även andra varuslag än de på frilistan upptagna får införas utan licens. Från vissa andra allmänna undantag från importförbudet och från vissa varuslag för vilka särskilda författningar gäller kan här bortses. Licensmyndighet är statens jordbruksnämnd för vissa varuslag, från vilka här likaledes kan bortses, och i övrigt kommerskollegium.

I praktiken tillämpas importlicenssvång i relativt ringa utsträckning. För några slags varor finns ett generellt undantag. Villkorlig licensfrihet har vidare för de flesta varor medgivits för införsel från alla länder utom vissa uppräknade länder i Östeuropa och Asien (bland vilka Jugoslavien och Hongkong icke befinner sig). Även från flertalet av dessa länder får utan importlicens införas varor som inte upptagits på en särskild varulista, omfattande bl. a. ett stort antal textilvaror.

De bestämmelser som utfärdats angående licensfri varuinförsel har i ett par fall sedermera återkallats. Sålunda återinfördes 1967 importlicenssvång för åtskilliga slag av textilvaror tillverkade i eller inköpta från Sydkorea. Licensansökningar avseende Sydkorea prövas från fall till fall utan be-

gränsning; den kvotering som till en början tillämpades i fråga om triåvaror har åter upphävts.

Beträffande handläggningen inom kommerskollegium av importlicensärenden må följande nämnas. Till kollegiet är enligt dess instruktion knutet ett handelspolitiskt råd med uppgift att bistå kollegiet med de upplysningar och synpunkter som med hänsyn till näringslivets intressen kan vara av betydelse för bedömningen av handelspolitiska frågor. Inom rådet finns ett särskilt utskott med uppgift att biträda kollegiet vid handläggningen av ärenden av större vikt rörande tillstånd till import eller export av varor.

Kommerskollegii remissyttrande

Kommerskollegium framhåller att vissa möjligheter föreligger att i särskilda lägen ingripa för att begränsa en s. k. lågprisimport. Enligt kollegii mening bör man dock — med hänsyn till att Sverige för sin utveckling i hög grad är beroende av öppna marknader — i så stor utsträckning som möjligt söka undvika åtgärder som kan få en kontraktiv verkan på det internationella varuutbytet och i första hand tillgripa andra medel för att komma till rätta med bransch- och konjunktursvårigheter. Detta hindrar inte, påpekas det, att man temporärt i klart avgränsade och utredda fall kan nödgas vidtaga importbegränsande åtgärder. Det är dock, uttalar kollegium, viktigt att dessa anpassas så, att komplikationer i största möjliga utsträckning undvikas på det internationella planet. Att så sker säges vara särskilt betydelsefullt i ett läge då protektionistiska tendenser gör sig alltmer hörda.

Kollegium hänvisar slutligen till den utredning rörande lågprisimporten som ämbetsverket överlämnat till handelsdepartementet och vars resultat i sammanfattning återgivits ovan (s. 5 ff.).

Utskottet

Delar av den svenska textil- och konfektionsindustrin har under de senaste åren till följd av ökad importkonkurrens mött betydande svårigheter, som tagit sig uttryck bl. a. i sysselsättningsminskning och företagsnedläggelser. I detta sammanhang har den s. k. lågprisimporten tilldragit sig stark uppmärksamhet. När ämnet behandlades i riksdagen för något år sedan var i första hand importen av vissa textilvaror från Sydkorea i blickfältet. I år finns anledning att speciellt beakta den import av konfektionsvaror som äger rum framför allt från Hongkong, Portugal och Jugoslavien. Denna import och de därmed förknippade problemen har ingående belysts av kommerskollegium i den rapport vars huvudinnehåll återgivits tidigare i detta utlåtande (s. 4 ff.). Förutom genom de föreliggande motionerna har hithörande spörsmål vid årets riksdag aktualiserats i ett par interpellations- och

frågedebatter, för vilka likaledes lämnats redogörelse tidigare i utlåtandet (s. 3 f.).

Motionärerna kräver åtgärder för att begränsa lågprisimporten. Utöver textil- och konfektionsvaror nämns i motionerna I: 184 och II: 240 även skodon och möbler såsom i sammanhanget aktuella produkter. I motionerna I: 655 och II: 844 framförs också önskemål om en sådan utformning av försvarets upphandling att svensk industri gynnas.

Utskottet vill inledningsvis — liksom i motsvarande utlåtande förra året — framhålla att den svenska handelspolitiken som en av sina grundläggande principer har att fördelarna av en rationell arbetsfördelning mellan olika länder skall tillvaratas. Denna grundsats står i överensstämmelse med internationella strävanden på handelspolitikens område och kommer följderiktigt till uttryck i programmen för flera av de internationella organisationer där Sverige är medlem. I den mån samma grundsats präglar andra länders handelspolitik innebär detta att svensk exportindustri får ökade avsättningsmöjligheter.

Det torde i vårt land vara allmänt erkänt att en liberal handelspolitik är av värde. En deklaration av denna innebörd återfinnes också i motionerna I: 184 och II: 240. I lägen då förverkligandet av den angivna principen kan medföra påfrestningar framförs å andra sidan stundom krav på en större restriktivitet i handelspolitiken. Principen säges då få stå tillbaka för behovet att förebygga eller råda bot på en krissituation som skapats av den internationella konkurrensen. Varje ökning av importrestriktionerna eller annan åtgärd som ger inhemska produkter en mera gynnad ställning kan emellertid komma att framkalla likartade motåtgärder från våra handelspartners och därigenom försämra våra exportmöjligheter.

Givet är att avsaknaden av starkare protektionistiska inslag i handelspolitiken ibland kan framtvunga driftsinskränkningar, produktionsomläggningar och strukturförändringar inom den svenska industrin, vilka kan bli ytterst kännbara för berörda företag och deras anställda. Vissa sådana effekter torde dock få godtagas som en konsekvens av en i princip önskvärd internationell konkurrens. Avgörande för en bedömning av situationen från samhällsekonomisk synpunkt måste, såsom utskottet förra året framhöll, bli vilken användning de genom utvidgad import frigjorda produktionsresurserna får. En aktiv arbetsmarknadspolitik och andra trygghetsbefrämjande insatser är medel varmed man delvis kan komma till rätta med de olägenheter som kan uppstå i samband med en friare handel över gränserna. I ett konjunkturläge som dagens kan dock självfallet sådana medel mer än annars komma att framstå som otillräckliga.

De internationella förpliktelser som Sverige påtagit sig och de allmänna riktlinjer som eljest gäller för vår handelspolitik medför dock inte att handelsgutrymme helt saknas i lägen av stark importkonkurrens. Såsom framgår av den redogörelse som kommerskollegium lämnat och som återgivits

ovan (s. 10 ff.) föreligger i särskilda lägen möjligheter att ingripa för att begränsa en s. k. lågprisimport. Vid en marknadsstörande import som möjliggöres exempelvis genom dumping eller genom subvention av tillverkningslandets industri kan tullpolitiska motåtgärder bli tillåtna. Observeras bör dock de stränga kriterier som måste vara uppfyllda för att denna utväg skall stå öppen. En importökning av sådana dimensioner att allvarlig skada för inhemska producenter uppkommer eller hotar att uppkomma kan också under vissa förhållanden ge rätt till skyddsåtgärder på tullområdet eller i form av kvantitativa importrestriktioner. Bland de möjligheter som ytterligare kan stå till buds må nämnas bilaterala överenskommelser med de stater från vilka en marknadsstörande import emanerar.

Kommerskollegium betonar i sitt remissyttrande till utskottet att man vid sina försök att begränsa lågprisimporten bör i så stor utsträckning som möjligt söka undvika åtgärder som kan få en kontraktiv verkan på det internationella varuutbytet och i första hand tillgripa andra medel för att komma till rätta med uppkommande bransch- och konjunktursvårigheter. Samtidigt fastslås att detta inte hindrar att man i klart avgränsade och utredda fall kan nödgas vidta importbegränsande åtgärder, vilka i så fall bör anpassas så att internationella komplikationer i möjligaste mån undvikas. I sin till handelsdepartementet överlämnade utredning har kollegium avslutningsvis rekommenderat diskussioner med Hongkong och Jugoslavien beträffande de speciella problemen i handeln med dessa länder. I ett nyligen avlämnat interpellationssvar har chefen för detta departement deklarerat sin vilja att medverka till åtgärder för att temporärt mildra trycket på den svenska textil- och konfektionsindustrin.

Kommerskollegii ställningstagande såväl som departementschefens präglas enligt utskottets mening av å ena sidan en klar insikt om lågprisimportens allvarliga konsekvenser för de berörda industrigrenarna, å andra sidan en återhållsamhet vad gäller förslag om motåtgärder vilken utifrån generella handelspolitiska utgångspunkter synes välmotiverad. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om den medverkan i utformningen av handelspolitiken som genom det till kommerskollegium knutna handelspolitiska rådet lämnas från näringslivets sida.

Enligt vad utskottet blivit upplyst om har förhandlingar i enlighet med kommerskollegii rekommendation numera inletts med Jugoslavien. Att strävan att komma till rätta med de av lågprisimporten förorsakade problemen i första hand inriktas på åtgärder av detta slag finner utskottet välbetänkt. Utskottet anser sig, inte minst mot bakgrund av vad chefen för handelsdepartementet uttalat, kunna räkna med att Kungl. Maj:t kommer att med uppmärksamhet följa lågprisimportens fortsatta utveckling och konsekvenser för vårt näringsliv samt överväga vilka ytterligare åtgärder som förhållandena på området kan föranleda.

Mot bakgrund av vad här sagts finner utskottet — som hyser förståelse

för motionärernas bevekelsegrunder — icke skäl att tillstyrka att riksdagen i enlighet med vad som föreslagits i motionerna riktar en särskild hemställan till Kungl. Maj:t om att specifika importbegränsande åtgärder skall vidtagas.

Såsom redan påpekats innehåller motionerna I: 655 och II: 844 också önskemål beträffande försvarets upphandling av textil- och konfektionsvaror. Hithörande spörsmål har, såsom framgår av den redogörelse som utskottet lämnat ovan (s. 3 f.), efter det att motionerna väcktes varit föremål för frågedebatter i riksdagens båda kamrar. De besked som chefen för försvarsdepartementet därvid lämnade torde klargöra dels vilka förutsättningar som gäller för ifrågavarande upphandling, dels att spörsmålet i det här aktuella handelspolitiska sammanhanget inte torde vara av fullt så stor vikt som motionärerna räknat med. Utskottet anser sig icke heller i nu förevarande avseende böra tillstyrka de sistnämnda motionerna.

Äberopande vad här anförts hemställer utskottet,

- a) att riksdagen avslår motionerna I: 184 och II: 240,
- b) att riksdagen avslår motionerna I: 655 och II: 844.

Stockholm den 21 maj 1968

På bankoutskottets vägnar:

NILS STÄHLE

Närvarande:

från första kammaren: herrar Stähle (s), Åke Larsson (s), Hilding (fp)*, Enarsson (h), Larfors (s)*, Lundberg (h), fru Lundblad (s) och herr Wikberg (cp)*;

från andra kammaren: herr Regnéll (h)*, fru Renström-Ingenäs (s), herrar Hagnell (s), Berglund (fp), Börjesson i Glömminge (cp), Bengtsson i Landskrona (s), Löfgren (fp) och Gustavsson i Ängelholm (s).

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Enarsson* (h), som ansett

dels att utskottets yttrande fr. o. m. det stycke som börjar på s. 20 med orden »Utskottet vill inledningsvis» bort ha följande lydelse:

»Utskottet finner anledning understryka att förutsättningen för den nuvarande lågtullpolitiken varit, att vårt land samtidigt fört en sådan ekonomisk politik att de inflatoriska krafterna hållits tillbaka. I stället har vi haft en fortskridande, de senaste åren accelererad penningvärdeförsämring och en inhemsk kostnadsutveckling, vilken avsevärt försämrat vårt konkurrensläge gentemot utlandet.

Gränsskyddet gentemot utlandet har till följd härav på viktiga avsnitt förlorat i effekt. Från produktions- och sysselsättningssynpunkt viktiga industrigrenar har därigenom kommit i ett utsatt läge vid försäljningsoffensiver på den svenska marknaden.

Utskottet är för sin del fullt på det klara med att utrymmet för tullpolitiska och andra handelspolitiska ingripanden till skydd för hotade svenska industrier som utsätts för övermäktig utländsk konkurrens f. n. är mycket begränsat. Den överenskommelse som inom ramen för Kennedyrundan år 1967 träffades inom GATT förpliktar också till återhållsamhet i denna del. Icke desto mindre finner utskottet det nuvarande sysselsättningsläget motivera överväganden i vad mån åtgärder i angivna syfte är förenliga med vårt lands internationella åtaganden eller eljest lämpligen bör komma till stånd. Att uppmärksamma är att det genom den ökade importen framkallade produktionsbortfallet ofta endast på mycket lång sikt leder till en sådan anpassning av resurserna som gagnar folkhushållet. Teorin håller icke alltid i praktiken. På kort sikt är innebörden ofta endast den, att driftnedläggelserna lokalt medför sysselsättningssvårigheter för arbetstagarna och kapitalförluster för företagarna. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har sina gränser. Fortbeståndet av den svenska textilindustrin är nu på vissa avsnitt allvarligt hotad. Redan beredskapsskäl gör att en begränsning av importen från låglöneländer framstår som angelägen. Från Kungl. Maj:ts sida har politiken på området präglats av stor tveksamhet och passivitet. Trots att den pågående utvecklingen länge varit känd har ingripandena i huvudsak varit begränsade till vissa ganska obetydliga restriktioner beträffande den svällande importen från Sydkorea. Anledning finns därför för riksdagen att understryka nödvändigheten av att i rådande arbetslöshets-situation framkomliga handelspolitiska åtgärder utan tidsutdräkt vidtas till skydd för den svenska hemmamarknadsindustrin.»;

dels att utskottet under A. bort hemställa:

»A. att riksdagen med bifall till motionerna I: 184 och II: 240 i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att temporärt inom ramen för GATT och EFTA restriktioner vidtages i fråga

om licensgivningen av importen från låglöneländer som föranleder sådana marknadsstörningar att fortbeståndet av eljest livskraftiga svenska industrigrenar och sysselsättningen äventyras, *att* en begränsning av importkontingenterna för dylika länder vidtages där så befinns möjligt *samt att* andra möjliga temporära åtgärder på tullområdet till skydd för hotade industrigrenar och deras arbetskraft kommer till stånd.»

Särskilt yttrande

av herr *Börjesson* i Glömminge (cp), som anförde:

En rationell arbetsfördelning mellan olika länder bör så långt möjligt eftersträvas. Denna allmänna princip för den svenska handelspolitiken kan emellertid medföra stora svårigheter för enskilda företag eller en hel bransch. Sådana konsekvenser har denna handelspolitiska målsättning för närvarande inom textil- och konfektionsbranschen. Eftersom dessa näringsgrenar dessutom är koncentrerade inom vissa ganska begränsade regioner, drabbas också dessa av stagnation eller tillbakagång. En begränsad grupp drabbas sålunda samtidigt som hela folket får del av handelspolitikens positiva resultat. Det är utomordentligt angeläget att i denna aktuella situation åtgärder vidtages som kan lindra textilkrisens sociala verkningar. Samtidigt måste Kungl. Maj:t genom förhandlingar söka komma till rätta med lågprisimporten. I avvaktan på resultatet av de i utskottets utlåtande aviserade handlingslinjerna avstår jag dock i nuläget från att påyrka de i motionerna I: 655 och II: 844 angivna åtgärderna.